

**Świętokrzyski
Ośrodek
Wsparcia
Ekonomii
Społecznej**

podstawy
przedsiębiorczości
społecznej

Waldemar Żbik

Kielce 2016

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Szanowni Państwo,

Ekonomia społeczna nie jest zjawiskiem zupełnie nowym, choć dla wielu wciąż nieznanym, nieodkrytym. Pojęcie to oraz związane z nim sposoby działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych znane są od wielu lat, również w Polsce. To właśnie ruch spółdzielczy, z szeregiem spółdzielni, towarzystw wzajemnych ubezpieczeń czy banków ludowych, odegrał w dwudziestolecu międzywojennym jedną z ważniejszych ról w procesie odbudowy naszego kraju.

Początki polskiej myśli i działalności spółdzielczej sięgają 2 połowy XIX wieku. I choć podmioty uznawane obecnie w Europie za rdzeń ekonomii społecznej w Polsce dopiero się odradzają, to jest to ponad 150 lat bogatej historii i wiele cennych doświadczeń, z których możemy dzisiaj czerpać pełnymi garściami.

Z wielką przyjemnością oddaję zatem w Państwa ręce Poradnik zatytułowany „Podstawy przedsiębiorczości społecznej” autorstwa Waldemara Żbika. Poradnik został przygotowany w ramach projektu „Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (ŚOWES)” realizowanego w okresie od 1 września 2016 r. do 31 sierpnia 2019 r. przez Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – konsorcjum akredytowane przy Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w skład którego wchodzi: Caritas Diecezji Kieleckiej, Fundacja Centrum Europy Lokalnej oraz Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Niniejszy Poradnik został wydany z myślą o osobach i podmiotach chcących zaznajomić się z podstawowymi zagadnieniami dotyczącymi ekonomii społecznej. Stanowi skrótowy przegląd najważniejszych informacji o przedsiębiorstwie społecznym. Wierzę, że Poradnik będzie dla Państwa nie tylko źródłem ciekawych informacji, ale i inspiracji do podejmowania działań w obszarze ekonomii społecznej.

Serdecznie zapraszam do lektury!

Agnieszka Migoń – Dyrektor Świętokrzyskiego Centrum

Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w Kielcach

www.sowes.pl

Spis treści

1. Co to jest przedsiębiorstwo społeczne?	3
2. Formy prawne przedsiębiorstwa społecznego i główne uwarunkowania prawne	5
1.1. Fundacja z działalnością gospodarczą	5
1.2. Stowarzyszenie z działalnością gospodarczą	7
1.3. Spółka z o.o. non profit	7
1.4. Spółdzielnia socjalna	8
3. Podstawowe podobieństwa i różnice różnych form prawnych przedsiębiorstw społecznych.	11
4. Co można robić w ramach przedsiębiorstwa społecznego?.....	13

1. Co to jest przedsiębiorstwo społeczne?

Przedsiębiorstwo społeczne to przedsiębiorstwo, które ma specyficzne cele oraz uregulowania wewnętrzne. Pojęcie to nie jest zdefiniowane w polskim porządku prawnym, ale z uwagi na możliwość otrzymania dotacji na miejsce pracy dosyć szczegółowo określono jego cechy. W tym kontekście najważniejsza jest definicja wynikająca z Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.

W myśl powyższych uregulowań przedsiębiorstwo społeczne to podmiot, który spełnia łącznie poniższe warunki:

1. jest podmiotem wyodrębnionym pod względem organizacyjnym i rachunkowym, prowadzącym **działalność gospodarczą** zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym **lub działalność oświatową** (dot. prowadzenia szkoły lub placówki, zespołu oraz innej formy wychowania przedszkolnego) **lub działalność kulturalną** (polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury), której celem jest:
  - integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób wyrażona poziomem zatrudnienia tych osób:
    - zatrudnienie co najmniej 50% osób, które doświadczają trudności na rynku pracy np. osób bezrobotnych lub osób z niepełnosprawnościami,
    - zatrudnienie co najmniej 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub osób z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
  - lub realizacja usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 lub usług wychowania przedszkolnego w przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego, przy jednoczesnej realizacji integracji społecznej i zawodowej osób, o których mowa w ppkt i, wyrażonej zatrudnieniem tych osób na poziomie co najmniej 30%;
2. jest podmiotem, który nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczają go na:
  - wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny (np. fundusz zasobowy w spółdzielni socjalnej, fundusz zapasowy w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością),
  - reintegrację zawodową i społeczną lub,
  - działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;
3. jest zarządzany na zasadach demokratycznych, co oznacza, że struktura zarządzania przedsiębiorstwami społecznymi lub ich struktura własnościowa opiera się na:
  - współzarządzaniu w przypadku spółdzielni,
  - akcjonariacie pracowniczym (jedną z form udziału pracowników w zarządzaniu, która zakłada udział pracowników we własności firmy i czyni ich współwłaścicielami przedsiębiorstwa), może oznaczać, że np. pracownicy mają część udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub

- zasadach partycypacji pracowników, która zakłada udział pracowników w podejmowanych decyzjach, co może przybierać różną formę¹ – jedną z nich może być powołanie Rady Konsultacyjno-Doradczej, w której skład wejdą pracownicy i która będzie konsultować ważniejsze decyzje zarządu;
4. wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami tj. nie przekraczają wartości 3-krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za rok poprzedni, czyli w 2016 r. limit ten wynosi 12 364,23 zł (4 121,41² zł x 3);
  5. zatrudnia w oparciu o umowę o pracę, spółdzielczą umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną co najmniej trzy osoby, przy zachowaniu proporcji zatrudnienia określonych w pkt 1.

Podsumowanie najważniejszych cech przedsiębiorstwa społecznego przedstawia poniższa grafika.

Rysunek 1 Cechy przedsiębiorstwa społecznego

Cechy przedsiębiorstwa społecznego

prowadzenie działalności gospodarczej zarejestrowanej w KRS, ew. działalności kulturalnej lub oświatowej

cel: integracja społeczna i zawodowa osób doświadczających trudności na rynku pracy wyrażona poziomem zatrudnienia tych osób

zakaz dystrybucji zysku pomiędzy pracowników lub udziałowców - zysk ma wzmacniać potencjał firmy lub być przeznaczony na cele przedsiębiorstwa

opiera się na demokratycznym zarządzaniu

wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami - maksymalna wysokość zarobków to ok. 12 tys zł miesięcznie

minimalne zatrudnienie (z uwzględnieniem umów cywilno-prawnych) to 3 osoby

Źródło: Opracowanie własne.

¹ Można wyróżnić osiem poziomów partycypacji zależnych od stopnia dopuszczenia podwładnych do zarządzania. Są to: prawo do informacji, prawo do wysłuchiwania, prawo do wypowiedzania się, prawo do doradzania, prawo wyrażania sprzeciwu, prawo wyrażania zgody, prawo wspólnego rozstrzygnięcia, prawo wyłącznego rozstrzygnięcia (źródło: Encyklopedia Zarządzania, https://mfiles.pl/pl/index.php/Zarz%C4%85dzanie_przez_partycypacj%C4%99, dostęp: 29.11.2016).

² Na podstawie Obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w 2015 r.

Wymagania stawiane przedsiębiorstwu społecznemu, w mniejszym lub większym, stopniu powinny znaleźć odzwierciedlenie w dokumentach wewnętrznych przedsiębiorstwa – statutach fundacji czy stowarzyszenia lub w umowie spółki. Poza tym warto zauważyć, że różne Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej mają różne podejścia do spełnienia ww. przesłanek i jest prawdopodobnie, że same będą doprecyzowywać wymagania stawiane przedsiębiorstwom społecznym. Przykładowo niektóre OWES-y wymagają, by limit wynagrodzeń kadry zarządzającej określony został w statucie, dla innych z kolei wystarczające jest określenie ich w Regulaminie pracy lub zarządu. Tym samym myśląc o założeniu przedsiębiorstwa społecznego z udziałem dotacji unijnej warto zweryfikować wymagania stawiane w konkretnym subregionie danego województwa.

Jedynym podmiotem, który – w myśl interpretacji Ministerstwa Rozwoju – nie musi spełniać żadnych dodatkowych przesłanek, aby zostać uznanym za przedsiębiorstwo społeczne, jest spółdzielnia socjalna.

2. Formy prawne przedsiębiorstwa społecznego i główne uwarunkowania prawne

Poniżej przedstawiam najistotniejsze cechy poszczególnych form prawnych przedsiębiorstw społecznych, czyli: fundacji, stowarzyszenia, spółki z o.o. non profit i spółdzielni socjalnej.

1.1. Fundacja z działalnością gospodarczą

Fundacja to organizacja, która została powołana przez fundatora lub fundatorów po to, by realizować zgodne z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej cele społecznie lub gospodarczo użyteczne, w szczególności, takie jak:

- a) ochrona zdrowia,
- b) rozwój gospodarki i nauki,
- c) oświata i wychowanie,
- d) kultura i sztuka,
- e) opieka i pomoc społeczna,
- f) ochrona środowiska,
- g) opieka nad zabytkami;

Powyższe stanowi istotną cechę fundacji – cele fundacji muszą być społecznie lub gospodarczo użyteczne. Nie możemy więc powołać fundacji, która miałaby cel abstrakcyjny w postaci np. poszukiwania trolli. Co ciekawe, w przypadku stowarzyszenia takich ograniczeń nie ma.

Kilka najistotniejszych cech fundacji:

1. Fundacja może być ustanowiona przez jedną lub kilka osób fizycznych lub prawnych. Fundatorem może być więc np. Jan Kowalski, jak i KOWAL spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.
2. Oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji, tzw. akt fundacyjny:
  - a) powinien mieć formę aktu notarialnego (art. 3 ust. 1 ustawy o fundacjach),
  - b) powinien określać nazwę fundacji,
  - c) może również określać np. sposób realizacji celów fundacji lub inne sprawy istotne dla funkcjonowania fundacji.
  - d) powinien wskazać cel fundacji oraz jej składniki majątkowe (pieniądze, papiery wartościowe, oddane na własność rzeczy ruchome i nieruchomości) przeznaczone na jego realizację;

3. Majątek fundacji to podstawa jej działania. W przypadku fundacji z działalnością gospodarczą³ jej majątek to minimum 2 tys. zł, z czego 1 tys. zł. ma być przeznaczony na działalność gospodarczą.
4. Fundacją kieruje zarząd, który jednocześnie reprezentuje ją na zewnątrz. Dodatkowo fundacja może posiadać organ nadzorczy w postaci rady fundacji (należy przewidzieć to w statucie).
5. Fundator może:
  - a) aktywnie włączyć się w działania fundacji jako członek zarządu czy rady fundacji (odpowiednie zapisy muszą znaleźć się w statucie fundacji), przy czym rolę fundatora ograniczają wówczas kompetencje danego organu fundacji,
  - b) zapewnić sobie przejęcie funkcji prezesa zarządu z decydującym głosem i bez możliwości odwołania (odpowiednie zapisy muszą znaleźć się w statucie);
6. Każda fundacja ma cel niedochodowy. Tym samym wszystkie dochody osiągane przez fundację (w tym np. dochody z działalności gospodarczej) mają być przeznaczone na realizację celów statutowych fundacji.
7. Fundacja składa corocznie właściwemu ministrowi sprawozdanie ze swojej działalności (nie dotyczy to fundacji mających status organizacji pożytku publicznego, które mają własne obowiązki informacyjne). Zakres sprawozdania określa Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie ramowego zakresu sprawozdania z działalności fundacji. Sprawozdanie to ma pozwolić ocenić prawidłowość realizacji przez fundację jej celów statutowych, trzeba w nim podać dosyć szczegółowe informacje.⁴ Sprawozdanie udostępniane jest do publicznej wiadomości (art. 12 ust. 3 ustawy o fundacjach).
8. Nadzór⁵ nad fundacjami sprawuje minister właściwy ze względu na zakres działania i cele fundacji (powinien on zostać wskazany w statucie fundacji) oraz właściwy ze względu na siedzibę fundacji starosta lub prezydent miasta na prawach powiatu. Nadzór sprawuje również sąd. Przykładowo, w ramach nadzoru, właściwy minister lub starosta może wystąpić do sądu o uchylenie uchwały zarządu fundacji, pozostającej w rażącej sprzeczności z jej celem albo z postanowieniami statutu fundacji lub z przepisami prawa (art. 13 ustawy o fundacjach).
9. Fundacja jest podmiotem, który stosunkowo trudno jest dokapitalizować tzn. wnieść dodatkowe środki w razie problemów z płynnością finansową. Nie ma bowiem możliwości wniesienia dodatkowych udziałów (jak w przypadku spółdzielni) lub zwiększenia funduszu zakładowego (jak w przypadku spółki z o.o.). W fundacji dodatkowe środki można wnieść w formie:
  - a) darowizny, co w kontekście wydatkowania jej na cele działalności gospodarczej może się wiązać z koniecznością zapłaty podatku dochodowego od osób prawnych (tzw. podatek CIT – w tej chwili wynosi 19% od dochodu⁶),
  - b) pożyczki, co będzie wymagało sporządzenia umowy pożyczki i najpewniej zapłaty podatku od czynności cywilno-prawnych (tzw. podatek PCC w wysokości 2% od wartości pożyczki).

³ Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji jej celów.

⁴ Sprawozdanie obejmuje m.in. odpisy uchwał zarządu fundacji, informacje o wysokości uzyskanych przychodów z wyodrębnieniem ich źródeł (np. spadek, zapis, darowizna, środki pochodzące ze źródeł publicznych), odpłatnych świadczeń realizowanych przez fundację w ramach celów statutowych z uwzględnieniem kosztów tych świadczeń jeżeli prowadzono działalność gospodarczą, wynik finansowy tej działalności oraz procentowy stosunek przychodu osiągniętego z działalności gospodarczej do przychodu osiągniętego z pozostałych źródeł, informacje o poniesionych kosztach, dane o kwotach ulokowanych na rachunkach bankowych ze wskazaniem banku, dane o wysokości rocznego lub przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wypłaconego łącznie członkom zarządu i innych organów fundacji oraz osobom kierującym wyłącznie działalnością gospodarczą z podziałem na wynagrodzenia, nagrody, premie i inne świadczenia.

⁵ Nadzór oznacza prawo kontroli i ingerencji w działalność organizacji, jeśli tamie ona prawo.

⁶ W 2017 r. w przypadku małych podatników podatek CIT to 15%.

1.2. Stowarzyszenie z działalnością gospodarczą

Stowarzyszenie to dobrowolne i trwałe zrzeszenie, które samodzielnie wyznacza swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności, przy czym cele stowarzyszenia w myśl ustawy prawo o stowarzyszeniach (art. 2 ust. 1) muszą być niezarobkowe.

Kluczowe cechy stowarzyszenia:

- a) Stowarzyszenie opiera działalność na pracy społecznej swoich członków. Do prowadzenia swoich spraw stowarzyszenie może zatrudniać pracowników, w tym swoich członków.
- b) Nadzór nad stowarzyszeniem sprawuje starosta właściwy ze względu na siedzibę stowarzyszenia. Nadzór ten dotyczy zgodności działań stowarzyszenia z przepisami prawa i postanowieniami statutu.⁷
- c) Majątek stowarzyszenia powstaje ze składek członkowskich, darowizn, spadków, zapisów, dochodów z własnej działalności, dochodów z majątku stowarzyszenia oraz z ofiarności publicznej. Stowarzyszenie może też oczywiście otrzymywać dotacje.
- d) W każdym stowarzyszeniu muszą być trzy organy: walne zebranie (najważniejszy organ składający się z wszystkich członków), zarząd i organ kontroli wewnętrznej (zwykle komisja rewizyjna). W sprawach, w których statut nie określa właściwości władz stowarzyszenia, podejmowanie uchwał należy do walnego zebrania członków.
- e) Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą. Dochód z działalności gospodarczej stowarzyszenia służy realizacji celów statutowych i nie może być przeznaczony do podziału między jego członków.

1.3. Spółka z o.o. non profit

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest rodzajem spółki kapitałowej, czyli przedsiębiorstwa, w którym wspólnicy łączą swój kapitał po to, by osiągnąć wspólne cele. Zwykle te cele mają charakter gospodarczy, ale kodeks spółek handlowych (dla dociekliwych art. 151 § 1) stanowi, że może to być każdy cel prawnie dopuszczalny. I to jest furтка, z której można skorzystać powołując spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością o charakterze non profit.

Poza tym warto wiedzieć, że:

1. Spółkę z o.o. zakładają wspólnicy (osoby prawne i/lub fizyczne), których może być dowolna ilość (może to być też jedna osoba fizyczna, ale rozwiązanie takie, ze względu na wyższe koszty, jest niekorzystne⁸).
2. Nie ma możliwości założenia spółki z o.o. przez Internet (taka opcja jest tylko wtedy, gdy wykorzystamy szablon umowy spółki, co przy spółce non profit nie jest możliwe⁹).

---

⁷ Przykładowo, zgodnie z art. 25 ustawy „Prawo o stowarzyszeniach” organ nadzorujący ma prawo w wyznaczonym terminie żądać: 1) dostarczenia przez zarząd stowarzyszenia odpisów uchwał walnego zebrania członków (zebrania delegatów); 2) niezbędnych wyjaśnień od władz stowarzyszenia. W przypadku niezastosowania się stowarzyszenia do żądań określonych powyżej sąd, na wniosek organu nadzorującego, może nałożyć grzywnę w wysokości jednorazowo nieprzekraczającej 5000 zł. Od grzywny można zwolnić, jeżeli po jej wymierzeniu stowarzyszenie niezwłocznie zastosuje się do żądań organu nadzorującego. Stowarzyszenie, w terminie 7 dni, może wystąpić do sądu o zwolnienie od grzywny.

⁸ Przykładowo, wspólnik w jednoosobowej spółce z o.o. traktowany jest jak przedsiębiorca, co wiąże się z nałożeniem na niego obowiązku zapłaty składek ZUS. Poza tym kodeks spółek handlowych nakazuje dokonywanie wszelkich czynności prawnych pomiędzy spółką, reprezentowaną przez jej jedyne go wspólnika (pełniącego funkcję jednoosobowego zarządu), a tym wspólnikiem w formie aktu notarialnego. Ma to chronić interes spółki.

⁹ Teoretycznie możemy sobie wyobrazić założenie spółki w systemie S24, a następnie zmianę jej umowy w taki sposób, by spełniała ona wymogi przedsiębiorstwa społecznego. Jednak z uwagi na wyższe koszty rozwiązanie takie nie jest optymalne.

3. Wspólnicy odpowiadają za zobowiązania spółki do wysokości kapitału zakładowego, który obecnie wynosi minimalnie 5 000 zł. Kapitał może być wniesiony w formie rzeczowej (tzw. aport) lub gotówki. Kapitał zakładowy dzieli się na udziały o równej albo nierównej wartości nominalnej.
4. Każdy udział w spółce z o.o. jest wart co najmniej 50 zł.. Wspólnicy podpisują umowę spółki, w której określa się ilość udziałów każdego wspólnika.
5. Jeżeli ustawa lub umowa spółki nie stanowi inaczej, wspólnicy mają równe prawa i obowiązki w spółce (art. 174. § 1. Kodeksu spółek handlowych). Z reguły w spółkach z o.o. uzależniona jest liczba głosów od liczby wniesionych udziałów. Dodatkowo umowa spółki może przewidywać udziały o szczególnych uprawnieniach (udziały uprzywilejowane). Uprzywilejowanie dot. prawa głosu może przyznawać uprawnionemu nie więcej niż trzy głosy na jeden udział.
6. Najwyższa władza w spółce, to zgromadzenie wspólników. Jest ono zwoływane przez zarząd. Co ciekawe, bez odbycia zgromadzenia wspólników mogą być powzięte uchwały, jeżeli wszyscy wspólnicy wyrażą na piśmie zgodę na postanowienie, które ma być powzięte, albo na głosowanie pisemne (art. 227 § 2 kodeksu spółek handlowych).
7. Organ kontroli wewnętrznej jest nieobowiązkowy, chyba że spółka z o.o. posiada kapitał zakładowy 500 000 zł oraz 25 wspólników (art. 213 § 2 kodeksu spółek handlowych).
8. Członek zarządu oraz wspólnik mogą być zatrudnieni w spółce na podstawie umowy o pracę, umowy zlecenia czy kontraktu menedżerskiego. W przypadku członków zarządu, najciekawszą formą wynagrodzenia jest jego wypłata na podstawie uchwały wspólników. Wynagrodzenie takie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych (PIT), jednak nie podlega składkom ZUS. Nie ma limitu kwoty takiej formy wynagrodzenia ani ograniczenia związanego z częstotliwością jego wypłacania.¹⁰ Musimy jednak pamiętać o ograniczeniach wynikających z uwarunkowań przedsiębiorstwa społecznego (przykładowo wynagrodzenie takie nie może być obejściem zakazu podziału zysków między wspólników czy pracowników). Poza tym wynagrodzenie to dotyczy tylko czynności związanych z zarządzaniem i nie może być zawyżone.
9. Członkowie zarządu mogą również otrzymywać wynagrodzenie w związku z udziałem w posiedzeniu zarządu. Wysokość takiego wynagrodzenia jest ustalana przez wspólników na mocy uchwały i podlega podatkowi PIT.¹¹
10. W kontekście odpowiedzialności członków zarządu warto przytoczyć art. 299 § 1 Kodeksu spółek handlowych, zgodnie z którym, jeżeli egzekucja przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Warto zauważyć, że odpowiedzialność ta w porównaniu do innych form prawnych jest stosunkowo duża. Standardem (w spółdzielni i organizacji pozarządowej) jest odpowiedzialność osobista członków zarządu za zobowiązania wobec ZUS i urzędu skarbowego, jeśli organizacja nie ma majątku, z którego można pokryć zaległości podatkowe. W spółce z o.o. odpowiedzialność ta rozciągnięta jest również na zobowiązania pozapodatkowe, przy czym kodeks spółek handlowych precyzuje sytuacje, w których członkowie zarządu nie ponoszą odpowiedzialności za działania spółki np.: jeżeli członek zarządu wykaże, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie wydano postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego.

1.4. Spółdzielnia socjalna

Spółdzielnia socjalna to dobrowolne zrzeszenie, które prowadzi wspólną działalność gospodarczą celem stworzenia miejsc pracy i reintegracji osób, które doświadczają trudności na rynku pracy.

---

¹⁰ (Broniecka-Klim i inni, 2015.), str. 25.

¹¹ Tamże, str. 25.

Spółdzielnia może być założona przez osoby fizyczne lub prawne, ale zawsze głównym jej zadaniem pozostanie reintegracja osób defaworyzowanych. Do tej grupy zaliczane są:

- **osoby bezrobotne**, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- **osoby niepełnosprawne**, w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- **osoby do 30 r. życia oraz powyżej 50 r. życia poszukujące pracy, bez zatrudnienia** w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,¹²

W przypadku spółdzielni osób fizycznych minimum 50% założycieli muszą stanowić osoby z ww. grup. Warto też pamiętać, że założyciele spółdzielni socjalnej muszą posiadać pełną zdolność do czynności prawnych.

Z kolei w przypadku spółdzielni założonej przez osoby prawne, jest ona zobowiązana do zatrudnienia minimum 5 osób z ww. grup defaworyzowanych w ciągu 6 miesięcy od dnia zarejestrowania spółdzielni w KRS.

Podstawowe obowiązki spółdzielni socjalnej założonej przez osoby prawne przedstawia poniższy schemat.

Rysunek 2 Podstawowe obowiązki spółdzielni socjalnej założonej przez osoby prawne

Podstawowe obowiązki spółdzielni socjalnej założonej przez osoby prawne

5 x → 6 miesięcy

Zatrudnienie minimum 5 osób defaworyzowanych w ciągu 6 miesięcy od zarejestrowania spółdzielni w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Przyjęcie w poczet członków osób defaworyzowanych po 12 miesiącach nieprzerwanego zatrudnienia (o ile te osoby wyrażą wolę zostania członkiem).

5 x

Utrzymanie stanu zatrudnienia minimum 5 osób defaworyzowanych (3 miesiące na zatrudnienie kolejnej osoby np. po rezygnacji jednej z ww.).

Źródło: (Żbik, 2016 r.), str. 80.

Z powyższego zestawienia na szczególną uwagę zasługuje obowiązek nr 2, czyli przyjęcie w poczet członków osób defaworyzowanych po 12 miesiącach nieprzerwanego zatrudnienia w spółdzielni. Nie dzieje się to oczywiście w sposób automatyczny. Zgodnie z prawem spółdzielczym

¹² Gdy w dalszej części tego rozdziału piszę o osobach defaworyzowanych mam na myśli właśnie osoby zaliczane do tych grup.

zainteresowane osoby składają deklarację członkowską, wyrażając w ten sposób wolę przystąpienia do spółdzielni. Właściwy w sprawie organ spółdzielni¹³ podejmuje uchwałę o przyjęciu ich w poczet członków. Istota opisywanego obowiązku polega właśnie na tym, że jeśli osoby defaworyzowane po 12 miesiącach nieprzerwanego zatrudnienia wyrażą wolę przystąpienia do spółdzielni, to właściwy organ nie ma wyjścia i musi podjąć uchwałę o przyjęciu ich do spółdzielni. Założyciele spółdzielni – osoby prawne – często boją się, że w ten sposób tracą kontrolę nad spółdzielnią. O ile obawy te są uzasadnione¹⁴, to praktyka działania tych spółdzielni wskazuje jednak, że nie zawsze pracownicy spółdzielni będą zainteresowani członkostwem (może to wynikać np. z obowiązku zapłaty wpisowego, które w statucie zostało ustalone np. na 500 zł). Co więcej, osoby, które w takiej sytuacji przystępują do spółdzielni, zainteresowane są zwykle płynną współpracą z dotychczasowymi członkami i utrzymaniem własnego miejsca pracy.

Biorąc pod uwagę spółdzielnię socjalną, jako możliwą formę prawną przedsiębiorstwa społecznego, warto wiedzieć, że:

1. Osoby defaworyzowane (czyli np. niepełnosprawne lub bezrobotne) mają stanowić 50% pracowników i 50% członków spółdzielni (to ostatnie dotyczy przede wszystkim spółdzielni składających się z osób fizycznych).
2. Minimalna liczba założycieli spółdzielni socjalnej to:
  - dwie osoby, w przypadku założenia spółdzielni przez osoby prawne, przy czym założycielami spółdzielni mogą być tylko trzy kategorie osób prawnych: organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, kościelne osoby prawne,
  - pięć osób, w przypadku spółdzielni składającej się z osób fizycznych, przy czym 50% założycieli musi wywodzić się z grup defaworyzowanych;
3. Osoby fizyczne, które są członkami spółdzielni socjalnej, mają obowiązek podjęcia w niej pracy¹⁵. Z kolei obowiązkiem spółdzielni jest zapewnienie pracy swoim członkom.
4. W każdej spółdzielni socjalnej działa: walne zgromadzenie (najwyższy organ spółdzielni składający się z wszystkich członków) oraz zarząd, który reprezentuje spółdzielnię na zewnątrz i zajmuje się rozwijaniem działalności gospodarczej. Prawo spółdzielcze dokładnie określa kompetencje walnego zgromadzenia (np.: zatwierdzanie sprawozdań finansowych, udzielanie absolutorium członkom zarządu, zmiana statutu, podejmowanie decyzji w sprawie podziału, połączenia lub likwidacji spółdzielni) i nie mogą być one przeniesione na żaden inny organ.
5. W przypadku spółdzielni liczącej powyżej 15 członków obowiązkowym organem jest również organ kontroli wewnętrznej w postaci rady nadzorczej.
6. Co ciekawe, inaczej niż w przypadku spółki z o.o. walne zgromadzenie może podejmować uchwały jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad podanym członkom spółdzielni w sposób i w terminach wynikających ze statutu (przed walnym zgromadzeniem każdy członek musi otrzymać zawiadomienie o nim, w którym będzie podany czas, miejsce i porządek obrad). Oznacza to, że walne zgromadzenie nie może podjąć uchwały w sprawie, której nie było w porządku obrad, nawet jeśli wszyscy członkowie są obecni podczas obrad. Takie restrykcyjne podejście ma bronić interesów członków spółdzielni i ma im dać możliwość przygotowania się do walnego zebrania, przemyślenia swojego podejścia i sposobu głosowania. Negatywnym skutkiem takich zapisów jest natomiast znaczny formalizm w prowadzeniu spółdzielni socjalnej.

¹³ O tym, jaki organ będzie właściwy, decyduje statut spółdzielni. Może to być walne zgromadzenia, rada nadzorcza lub zarząd (za wyjątkiem zarządu jednoosobowego).

¹⁴ Faktycznie, jeśli mamy dwóch założycieli spółdzielni – osoby prawne, to przyjęcie w poczet członków 5 osób fizycznych sprawia, że osoby fizyczne są w stanie przeforsować na walnym zgromadzeniu każdą uchwałę.

¹⁵ Podstawowym rodzajem umowy łączącej członka ze spółdzielnią jest spółdzielcza umowa o pracę, ale o ile statut tak stanowi i odpowiada to specyfice działalności spółdzielni, mogą to być również umowy cywilno – prawne lub zwykła umowa o pracę.

7. Podstawowa zasada spółdzielcza mówi, że każdy członek spółdzielni ma jeden głos, niezależnie od np. liczby wniesionych udziałów czy faktycznego zaangażowania w spółdzielni. Tym samym, głos każdego członka, jest tak samo ważny.¹⁶

3. Podstawowe podobieństwa i różnice różnych form prawnych PS

Przedsiębiorstwa społeczne, niezależnie od formy prawnej, mają kilka podobieństw. Zalicza się do nich:

1. Możliwość prowadzenia działań w zakresie pożytku publicznego¹⁷ – przedsiębiorstwa społeczne, przedstawione szczegółowo w tym opracowaniu, mają możliwość podejmowania działań na rzecz swojego otoczenia i pozyskiwania na ten cel środków z budżetu jednostek samorządu terytorialnego czy też w ramach różnych programów rządowych; działania w zakresie pożytku publicznego wymienione są w art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
2. Fakt, że działalność odpłatna pożytku publicznego nie może się pokrywać z prowadzoną działalnością gospodarczą, czyli jeśli działalność gospodarcza jest prowadzona w zakresie pozostałych pozaszkolnych form edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowanych (PKD 85.59.B), to w tym zakresie nie możemy prowadzić działalności odpłatnej,
3. Posiadanie osobowości prawnej, co oznacza, że przedsiębiorstwo społeczne może być podmiotem praw i obowiązków oraz może dokonywać we własnym imieniu czynności prawnych, czyli np. obowiązki z tytułu umowy najmu podpisanej przez zarząd w imieniu przedsiębiorstwa społecznego rodzą skutki dla tego przedsiębiorstwa, a nie dla członków zarządu jako osób fizycznych czy członków/udziałowców firmy; ma to o tyle znaczenie, że np. członkowie spółdzielni czy też wspólnicy spółki z o.o. ponoszą znacznie mniejszą odpowiedzialność, niż osoba prowadząca indywidualną działalność gospodarczą; członkowie/wspólnicy odpowiadają do wysokości wniesionego udziału, a indywidualny przedsiębiorca ryzykuje całym swoim majątkiem,
4. Obowiązek prowadzenia pełnej księgowości,
5. Konieczność spełnienia obowiązków typowych dla każdego przedsiębiorcy (np. sporządzenia sprawozdań finansowych czy dokonywanie rozliczeń z urzędem skarbowym i ZUS-em).

---

¹⁶ Osobom zainteresowanym założeniem spółdzielni socjalnej polecam bezpłatne kursy e-mail dostępne na moim blogu, pod tym linkiem: <https://spoldzielniassocjalnawpraktyce.pl/szkolenia/>.

¹⁷ Pamiętaj, że działalność pożytku publicznego, to nie to samo, co status organizacji pożytku publicznego (OPP). Pierwsze dotyczy konkretnych działań, a status OPP związany jest z dodatkowymi obowiązkami (np. obowiązki sprawozdawcze związane z upublicznieniem sprawozdania merytorycznego) i uprawnieniami (np. prawo do otrzymywania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych). Uzyskanie statusu OPP następuje z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego informacji o spełnieniu wymagań określonych ustawą (art. 20-21 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Więcej o działalności pożytku publicznego oraz o środkach na tego typu działania przeczytasz w publikacji mojego autorstwa pt. „Porozmawiajmy o pieniądzach na działalność pożytku publicznego”. Jest ona dostępna pod tym linkiem: <http://www.porozmawiajmyopieniadzach.org/pop/uploads/2016/02/Waldemar-%C5%BBik-Porozmawiajmy-o-pieni%C4%85dzach-na-dzia%C5%82alno%C5%9B%C4%87-po%C5%BCytku-publicznego.pdf>

Podobieństwa różnych form prawnych przedsiębiorstw społecznych

osobowość prawna, czyli zdolność do czynności prawnych np. podpisywania umów we własnym imieniu

możliwość prowadzenia działań w zakresie pożytku publicznego

obowiązek prowadzenia pełnej księgowości

obowiązki typowe dla każdego przedsiębiorcy - osoby prawnej

Źródło: Opracowanie własne.

Podstawowe różnice między poszczególnymi formami prawnymi przedsiębiorstwa społecznego:

1. działalność gospodarcza w fundacji czy stowarzyszeniu ma mieć charakter pomocniczy, uboczny w stosunku do działalności statutowej (nie można założyć stowarzyszenia czy fundacji, której celem byłaby wyłącznie działalność biznesowa),
2. dodatkowo w przypadku fundacji:
  - na prowadzenie działalności gospodarczej trzeba przeznaczyć minimum 1000 zł,
  - cel zdefiniowany w statucie musi być społecznie lub gospodarczo użyteczny,
  - jest to podmiot, który jest najłatwiej sterowalny tzn. odpowiednie zapisy statutu mogą utrudniać lub w zasadzie uniemożliwiać zmianę zarządu;
3. spółka z o.o. jest zasadniczo zrzeszeniem kapitału zwykle o celach zarobkowych, jednak przez odpowiednie zapisy umowy spółki może być również przedsiębiorstwem społecznym,
4. spółdzielnia socjalna zawsze będzie przedsiębiorstwem (obowiązkowa działalność gospodarcza), ale mającym na celu reintegrację społeczną i zawodową swoich członków,
5. stowarzyszenia i fundacje mogą korzystać ze zwolnienia podatkowego, o ile dochód będzie przeznaczony na cele wskazane w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych (art. 17, ust. 1 pkt. 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych); ze zwolnienia mogą korzystać również spółki z o.o., o ile stowarzyszenie/a jest/są jedynym/i członkiem/ami i spółka przekazuje dochód na cele statutowe stowarzyszenia wskazane w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych.

4. Co można robić w ramach przedsiębiorstwa społecznego?

Przedsiębiorstwa społeczne wykonują bardzo różnorodną działalność gospodarczą. Kilka rzeczywistych przykładów przedmiotu działania przedsiębiorstwa społecznego:

- prowadzenie restauracji,
- prowadzenie myjni,
- usługi remontowo-budowlane,
- usługi projektowania i sprzedaży odzieży,
- turystyka szkolna i wypoczynkowa,
- prowadzenie hotelu / hostelu,
- usługi masażyistów,
- usługi specjalistyczne np. projektowania stron internetowych;

Jak widzisz obszar działania przedsiębiorstw społecznych jest szeroki i ograniczony tylko kwestią rynku (kto skorzysta z danej oferty?) oraz kompetencjami pracowników przedsiębiorstwa. Z drugiej strony musimy pamiętać, że jeśli chcemy korzystać z dotacji na miejsce pracy w przedsiębiorstwie społecznym, to trzeba wziąć pod uwagę dodatkowe uwarunkowania. Są nimi np. wykluczenia z tzw. pomocy de minimis. Z możliwości otrzymania dotacji wyłączna jest działalność:

- w sektorze rybołówstwa i akwakultury, objęta rozporządzeniem Rady (WE) nr 104/2000,
- dot. produkcji podstawowej produktów rolnych wymienionych w Załączniku I do Traktatu Wspólnoty Europejskiej,
- w sektorze przetwarzania i wprowadzenia do obrotu produktów rolnych wymienionych w Załączniku I do Traktatu Wspólnoty Europejskiej, jeżeli wielkość pomocy jest uzależniona od oceny lub ilości produktów zakupionych od pierwotnych producentów produktów rolnych lub wprowadzonych na rynek, bądź jej udzielenie jest uzależnione od przekazania jej producentom tych produktów,
- związana z wywozem do państw trzecich lub państw członkowskich, tzn. pomocy związanej bezpośrednio z ilością wywożonych produktów, tworzeniem i prowadzeniem sieci dystrybucyjnej lub innymi wydatkami bieżącymi związanymi z taką działalnością,
- pomocy uwarunkowanej pierwszeństwem korzystania z towarów krajowych w stosunku do towarów sprowadzonych z zagranicy.

Bibliografia

Broniecka-Klim Justyna i Lindner-Grem Anna. 2015. *VADEMECUM prowadzenia spółki z o.o.*, Poznań: ReduTax Sp. z o.o. Wydanie III, 2015.

Staszczuk Piotr. 2015. *Ustawa o fundacjach. Komentarz praktyczny.* Warszawa: Difin SA, 2015.

Stepnowska-Michaluk Marta. 2009. *Likwidacja spółdzielni.* Sopot: Instytut Stefczyka, 2009.

Żbik Waldemar. 2016. *Prawo w spółdzielni socjalnej. Niezbędnik praktyka. Wydanie II.* Wola Morawicka: Waldemar Żbik szkolenia ES, 2016.

Żbik Waldemar. 2015. *Spółdzielczość socjalna. Poradnik skrajnie praktyczny. Wydanie III.* Katowice: Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej, 2015.

Załącznik nr 2 Spis aktów prawnych

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. Nr 94, poz. 651 z późn. zmianami).
2. Ustawa z dnia 16 września 1982 r. prawo spółdzielcze (Dz. U. 1982 Nr 30, poz. 210, z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz.U. 1984 Nr 21 poz. 97 z późn. zm.).
1. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. 1989 Nr 20 poz. 104 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. 2000 nr 94 poz. 1037 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).
4. Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2004, Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.).
5. Ustawa z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. 2003 Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.).
6. Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. 1991 Nr 95 poz. 425 z późn. zmianami).
8. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 1991 nr 114 poz. 493 z późniejszymi zmianami).
9. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. 1994 nr 111 poz. 535 z późniejszymi zmianami).
10. Ustawa z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2004 Nr 173, poz. 1807 z późn. zm.).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz.U. 2010 nr 161 poz. 1080 z późn. zmianami).

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased from 10.5 million to 13.5 million (13.5% of the population).

There are a number of reasons for the increase in the number of people aged 65 and over. One of the main reasons is the increase in life expectancy. In 1990, the average life expectancy at birth was 75 years for men and 79 years for women. In 2000, the average life expectancy at birth was 77 years for men and 81 years for women.

Another reason for the increase in the number of people aged 65 and over is the increase in the number of people who are surviving into old age. In 1990, 10.5 million people were aged 65 and over. In 2000, 13.5 million people were aged 65 and over.

The increase in the number of people aged 65 and over has led to a number of challenges for society. One of the main challenges is the need for more care and support for older people. In 1990, there were 1.5 million people aged 65 and over who were dependent on others for their care. In 2000, there were 2.5 million people aged 65 and over who were dependent on others for their care.

Another challenge is the need for more housing for older people. In 1990, there were 1.5 million people aged 65 and over who were living in their own homes. In 2000, there were 2.5 million people aged 65 and over who were living in their own homes.

The increase in the number of people aged 65 and over has also led to a number of opportunities. One of the main opportunities is the need for more jobs for older people. In 1990, there were 1.5 million people aged 65 and over who were not working. In 2000, there were 2.5 million people aged 65 and over who were not working.

Another opportunity is the need for more services for older people. In 1990, there were 1.5 million people aged 65 and over who were not using any services. In 2000, there were 2.5 million people aged 65 and over who were not using any services.

The increase in the number of people aged 65 and over has also led to a number of challenges for the economy. One of the main challenges is the need for more money to pay for the care and support of older people. In 1990, the government spent 1.5 billion pounds on the care and support of older people. In 2000, the government spent 2.5 billion pounds on the care and support of older people.

Another challenge is the need for more money to pay for the housing of older people. In 1990, the government spent 1.5 billion pounds on the housing of older people. In 2000, the government spent 2.5 billion pounds on the housing of older people.

The increase in the number of people aged 65 and over has also led to a number of opportunities for the economy. One of the main opportunities is the need for more jobs for older people. In 1990, there were 1.5 million people aged 65 and over who were not working. In 2000, there were 2.5 million people aged 65 and over who were not working.

Another opportunity is the need for more services for older people. In 1990, there were 1.5 million people aged 65 and over who were not using any services. In 2000, there were 2.5 million people aged 65 and over who were not using any services.

The increase in the number of people aged 65 and over has also led to a number of challenges for the environment. One of the main challenges is the need for more money to pay for the care and support of older people. In 1990, the government spent 1.5 billion pounds on the care and support of older people. In 2000, the government spent 2.5 billion pounds on the care and support of older people.

Another challenge is the need for more money to pay for the housing of older people. In 1990, the government spent 1.5 billion pounds on the housing of older people. In 2000, the government spent 2.5 billion pounds on the housing of older people.